

VYUŽITIE BIOLOGICKÉHO ODPADU NA ZÁHRADE

Na záhradách a v domácnostiach po zbere úrody ovocia a zeleniny a ich spracovaní, orezávaní stromov a krov, po kosení tráv vzniká veľké množstvo rôznorodého biologického odpadu. Hlavné pri väčších záhradách ho môže byť naozaj veľa a vtedy hľadáme riešenie, ako sa ho čo najjednoduchšie zbaviť alebo využiť.

Kompostovanie je vynikajúcim a najrozšírenejším riešením. Vyžaduje si však dodržiavanie základných pravidiel - zmešovanie, miešanie, prevzdušňovanie... Niekedy to môže byť problematické. My vám v tomto letáku ponúkame dva ďalšie menej používané spôsoby, ako sa dá svojpomocne využiť všetok biologický odpad v nás prospech.

VYSOKÝ ZÁHON

Je to elegantný spôsob, ako môžeme vyriešiť viacero možných problémov na svojej záhrade (popríklad aj na akomkoľvek inom mieste) a ešte z toho niečo „vyťažiť“. Medzi najväčšie výhody vysokých záhonov patrí, že:

- zmysluplne zhodnotíme prebytočný biologický odpad zo záhrady a z domácnosti,
- ho môžeme vysuďovať aj na neúrodných, znečistených alebo aj betónových plochách,
- je zabezpečená výživa pre pestované rastliny po dobu 4 až 5 rokov,
- uľahčuje prácu záhradníkovi pri pestovaní v porovnaní s klasickým záhonom (menšia potreba pletia buriny a nemusí sa k pestovaným plodnám ohýbať),
- umožňuje na jar skôršie pestovanie plodín a aj získanie skoršej úrody (v záhone je vyššia teplota oproti okolitej pôde aj o 5 až 10 °C),
- zabezpečuje pohodlný prístup k hradkám z každej strany aj za nepriaznivého počasia,
- môže byť pekný estetický prvok záhrady...

Rozmery a tvar vysokého záhonu

Výška: 70 až 90 cm. Príslušnosť si jeho výšku tak, aby sa vám čo najľahšie na záhone pracovalo. Pri vyšších záhonoch sa síce nebudete musieť pri ťhaní buriny zahýňať, ale napr. poievanie krtkou môže byť už veľmi nepraktické.

Šírka: 130 až 160 cm. Šírka musí byť taká, aby ste z oboch strán pohodlne dosiahli do stredu záhonu. Pokiaľ je k záhonu prístup iba z jednej strany, treba rátať s jeho polovicnou šírkou.

Dĺžka: fubovoľná. Tá bude závisieť vo veľkej miere od dostupnosti materiálu, ktorým treba záhon naplniť.

Tvar záhonu: môže byť fubovoľný. Najčastejšie sa používa obdĺžnikový tvar, ale aj oválny, kruhový, šesťhranný alebo tzv. kľúčové diery. Záleží na priestorových možnostiach, vašej fantázi a vkuse.

Budovanie vysokého záhonu

Existuje niekoľko spôsobov, ako vybudovať vysoký záhon. Tu si popíšeme jeden z nich:

- Najlepšie obdobie na budovanie vysokého záhonu je jeseň alebo skorý jar. Nýdľ na to by sme mali vďaka skôr, aby sme si stihli naberáť dostatok biologických odpadov na jeho vytváranie.
- Z plochy budúceho záhonu (podľa rozmerov uvedených vyššie) odobierame dmy s trávou a vykopeme jamu do hĺbky 30 až 50 cm. Dno jamy skypíme rycmi vidkami. Ideálna orientácia záhonu je v smere sever - juh. To však samozrejme závisí od orientácie pozemku a priestorových možností. V našich zemepisných šírkach to nie je až tak dôležitý faktor.
- Dno a steny vykopanej jamy obložíme dŕotovým pletivom s malými okami (10x10 mm alebo 12x12 mm). Zabráňame tak osídleniu záhonu hrabôňmi a hryzcami.
- Následuje vytvorenie debnenia, ktoré bude tvoríť ohraničenie záhonu. Čelnú stenu necháme zatiaľ otvorenú, čím si uľahčíme navádzanie biologického odpadu, ktorý bude tvoríť výplň záhonu. Debnenie môže byť vyrobené z rôznych materiálov - dreva, kameľa, tehál... Najjednoduchšie je použiť drevené palety, ktoré majú na tento účel ideálny rozmer. Vnútrošnú stranu debnenia vyložíme napovú izolácnou fóliou. Tá nám ochráni drevené debnenie pred vlhkosťou z vnútra a zamedzí nadmernému odparovaniu vody z výplne záhonu.
- Ako výplň môžeme použiť takmer všetok biologický odpad, ktorý vzniká v domácnosti, záhrade, na poličku... Úplne spodnú vrstvu vytvoríme z väčších a hrubších kusov dreva, kukuričné stonky, postupne smerom hore pridávame jemnejšie nasekané konáriky a drevnú štiepku. Nasledujú trávne dmy otočené koreňmi hore. Po celej kope dobre poskáčeme a pridávame zmes ďalších biologických odpadov - listie, rastlinné zvyšky z kuchyne, potročné zvyšky zo záhrady, pokosenú trávu, burinu, záhradné a suché vetvy, slamu, seno, nevyžreý kompost, vyžreý hnoj, ale aj napr. kartón... Počas plnenia záhonu sa ho snažíme utlačiť a polevať. Potom nasleduje represaliya, ale už vyžreý kompost a nakúsené jemne preosiaty vyžreý kompost zmiešaný so zemínou v pomere 1:1. Posledné dve vrstvy musia dokopy merať minimálne 30 až 40 cm.
- Výplň bude postupným rozkladom klesať. Preto treba každý rok do debnenia pridávať potrebné množstvo zeminy s vyžreým kompostom.
- Vybudovaný záhon je vhodný nastlať materiálom tak, aby sme zabránili presychaniu vytvoreného substrátu (pozri časť „Nastielanie“).
- A môžeme zahájiť výsadbu. Prvé dva roky sadíme rastliny, ktoré sú náročné na živiny (napr. hľboviný, parajky, paprika). Až od tretieho roka pridáme plodiny, ktoré sú na živiny menej náročné (napr. fazuľa, hrach).

Alternatívou vysokých záhonov sú tzv. vyvýšené záhony alebo nemecké kopy. Budujú sa podobne ako vysoké záhony, ale sú bez vysokého debnenia. Navrstvením materiálu vytvoríme zaoblený kopček, ktorý po krajoch obložíme nejakým obrubníkom (z dosák, starých tehál...), ktorý by mal byť vysoký aspoň 10 cm, čím zabráňame rozsypaniu záhonu na cestičky okolo neho. Jeho vybudovanie je oveľa jednoduchšie a rýchlejšie, ako budovanie vysokého záhonu. Oproti vysokému záhonu má však z veľké nevýhody - rýchlejšie presychá a radí ho osídľujú hrabôše, hryzce a slímáky.

NASTIELANIE (mulčovanie) PŮDY

Nastielanie znamená pokrývanie pôdy vhodným materiálom, ktorý pre ňu vytvára ochrannú vrstvu. Na nastielanie môže byť použitá aj široká škála biologických odpadov, ktorá vzniká v domácnosti alebo na záhrade - pokosenú trávu (zvädnutú), listie, seno (pokosené pred dozretím semien), slamu, podvrnú kôru, drevnú štiepku, potrovené kukuričné stonky, kartón, vytrhanú burinu (bez semien), pokosené zelené hnojenie, survový kompost... Medzi najväčšie výhody nastielania patrí, že:

- zmysluplne zhodnotíme prebytočný biologický odpad zo záhrady a z domácnosti,
- chránime pôdu aj pestované rastliny pred výkyvmi počasia (silné dažďe, výkyvy teploty, silné sinky),
- udržiava vlhkosť a kyslosť pôdy,
- potláča rast buriny,
- rozkladom nástielky sa zvyšuje obsah živín a organickej hmoty v pôde,
- znižuje sa prírodnosť pri pestovaní plodín (menej poleievania, netreba kypriť a prevzdušňovať pôdu),
- sa umožňuje pohybovať okolo záhonov aj v čase dlhotrvajúcich dažďov...

Zásady správneho nastielania

- Pôdu pred nastielaním zbavíme buriny a skypíme ju.
 - Nastielací materiál pred použitím nasekáme na drobno (ľahšie sa s ním potom pracuje). Nemal by obsahovať semená burín, vajčička slímákov a nemal by byť plesnivý.
 - Pokiaľ používame na nastielanie zelený, vlhký, čerstvý materiál (napr. pokosenú trávu), vytvoríme z neho len tenšiu vrstvu, ktorú častejšie dopĺňame. Zabráňame tak vzniku hnilobného procesu a znižme riziko príklania slímákov do záhonu.
 - Zo suchého materiálu (napr. seno, slamu) môžeme vytvoriť vyššiu vrstvu (aj viac ako 10 cm). Takýto materiál nezabudnime zvlhčiť.
 - Pri použití materiálu s vysokým obsahom uhlika (napr. slama, drevná štiepka) hrozí, že mikroorganizmy, ktoré ho rozkladajú budú čerpať dusík z pôdy. Ten potom bude chýbať pestovaným rastlinám. Podľa použitia nástielky treba zväčšť premiešanie uhľikatej nástielky s dusíkatým materiálom (napr. pokosená tráva).
 - Nastielací materiál postupne dopĺňujeme, aby sme mali pôdu pokrytú celý rok.
 - Buriny, ktoré prerastajú nástielku vytrháme a môžeme ich nechať ležať na nej.
 - Nastielací materiál nesmie zakrývať sadenice ani vysiate semenka.
 - Pri nastielaní okolo stromov dbajme na to, aby sme nechali okolo kmeňa niekoľkokentimetrovú medzeru. Inak hrozí zvýšené riziko jeho poškodenia hnilobou.
 - Nastielací materiál môžeme všetky druhy zeleniny, bylín, drobného ovocia, kry, stromy, okrasné rastliny... Zakrátko zistíme, ako im nastielanie prospieva.
- Nechajme sa inšpirovať týmto letákom a nájdeme všetky výhody, ktoré vieme získať správnym využívaním biologického odpadu priamo pri zdroji jeho vzniku - v našej záhrade. Ak k týmto trom spôsobom pripočítame aj kompostovanie, tak zistíme, že biologického odpadu máme málo. Už nebudeme mať žiaden dôvod tento odpad alebo lepšie povedané drahocenný materiál vyhazovať do kontajnerov na zmesový odpad alebo s ním nelegálne nakladať - spaľovať ho a ukladať na čierne skládky odpadov.

viac informácií www.kompost.sk

Informačný leták - Využitie biologického odpadu na záhrade